

Професійна співпраця в умовах інклюзивної освіти

- **Співпраця різнопрофільних фахівців у закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням**

- **Співпраця різнопрофільних фахівців як умова реалізації диференційованого та індивідуального підходів в умовах інклюзивного навчання**

Однією з важливих умов впровадження інклюзивної моделі освіти у закладі освіти є організація професійної співпраці, результатом якої є створення інклюзивного освітнього середовища, що максимально сприяє всебічному розвитку усього дитячого розмаїття.

Співпраця різнопрофільних фахівців в умовах інклюзивної освіти

Співпраця фахівців загальної та спеціальної освіти

Педагоги закладів загальної середньої освіти, де впроваджується інклюзивне навчання, стикаються з проблемами, зумовленими відсутністю належної практичної підготовки у галузі спеціальної та інклюзивної освіти, специфіки роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, можливості та здібності яких дещо відрізняються від умовної норми.

З подібними проблемами зустрічаються й зарубіжні педагогічні працівники. «Незважаючи на те, що шкільні округи відповідно до законодавства про спеціальну освіту впроваджують інклюзивне навчання, значна частина педагогів зазнає труднощів у цьому процесі».

Фахівці спеціальної освіти – це фахівці у галузі спеціальної педагогіки та психології, які мають знання з особливостей розвитку, навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, спеціальними інноваційними технологіями роботи з ними.

Окрім дефектологів (логопедів, тифлопедагогів, сурдопедагогів, ортопедагогів) та психологів, з дітьми з особливими освітніми потребами працюють реабілітологи, фахівці з лікувальної фізкультури та різних напрямів терапії (арт-терапії, іпотерапії та ін.).

В Україні фахівців спеціальної освіти готують на факультетах спеціальної педагогіки та психології, які раніше називалися дефектологічними. Незважаючи на те, що сьогодні термін «дефект» і похідні від нього в спеціальній педагогіці вважаються некоректними і сфера їх застосування суттєво звужується, термін «педагог-дефектолог» застосовується, зокрема, у нормативних документах.

До функцій педагогів, які працюють у закладах загальної середньої освіти входить організація освітнього процесу, корекційно-розвивкових, індивідуальних та фронтальних занять (наприклад, з розвитку слухового сприйняття та формування вимови для дітей із порушеннями слуху, лікувальної фізкультури для дітей із порушенням опорно-рухового апарату та інші).

Функції фахівців реабілітаційних центрів, установ медичного профілю та інші, передбачають виявлення та психолого-педагогічне вивчення особливостей розвитку дітей з особливими освітніми потребами, надання консультативно-методичної підтримки батькам та педагогічним працівникам, проведення індивідуальних розвивкових занять тощо.

Таким чином, організація співпраці різнопрофільних фахівців в інклюзивній освітній установі має свою специфіку і є умовою ефективного вирішення завдань освіти та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

У контексті проблеми співпраці різнопрофільних фахівців в інклюзивному освітньому закладі доцільно акцентувати на наступних моментах:

1) співпраця асистента вчителя, фахівців, які працюють з дитиною, та батьків – асистент учителя надає підтримку дитині з особливими освітніми потребами під час уроків, позакласних заходів, супроводжує її на додаткові розвиткові заняття, має можливість контактувати з різнопрофільними фахівцями, обговорювати важливі питання щодо ефективності освітнього процесу. Асистент вчителя враховує поради різнопрофільних фахівців, надає інформацію про дитину з особливими освітніми потребами, постійно спілкується з її батьками, залучає їх до планування та реалізації індивідуальної програми розвитку для дитини;

2) співпраця асистента вчителя та вчителя – узгодження у роботі асистента вчителя та вчителя є важливою умовою ефективності здійснення освітнього процесу в інклюзивному закладі. Вчитель керує роботою у класі, асистент вчителя, беручи безпосередню участь у навчально-виховному процесі, здійснює супровід учнів, які мають труднощі у засвоєнні навчального матеріалу. Вчитель і асистент разом працюють над плануванням навчальних занять, обговорюють необхідні адаптації/модифікації згідно індивідуальної програми розвитку .

У закладах освіти з інклюзивним навчанням особлива роль належить психологам і логопедам, підкреслюється важливість їхньої співпраці. Психолог та логопед входять до складу команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, беруть активну участь у вирішенні усіх проблемних питань їх освіти та соціалізації.

Важливо зазначити, що робота з оцінки розвитку та корекції мовленнєвих порушень ґрунтується на закономірностях перебігу психічних процесів дитини з особливими освітніми потребами.

Таким чином, для логопеда, який працює в інклюзивному освітньому закладі, важливою є така інформація психологічного змісту: результати психологічної діагностики (оцінювання) учнів; прогнозований зміст психолого-корекційної роботи з учнями; проміжні результати роботи психолога з учнем тощо.

Для психолога може бути корисною надана логопедом інформація стосовно деталей мовленнєвого розвитку, перебігу процесу подолання недоліків, ставлення дитини до власних особливостей мовлення, а також ролі вербальної комунікації у побудові стосунків з однолітками та дорослими.

При плануванні освітнього процесу кожен із різнопрофільних фахівців навчальної команди супроводу основну увагу спрямовує на втілення таких фундаментальних позицій:

- 1) необхідність запровадження інноваційних педагогічних підходів і методів, у тому числі – при оцінюванні навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами;
- 2) запровадження диференційованого, індивідуального підходів до дитини з особливими освітніми потребами (індивідуальних освітніх програм та індивідуальної програми розвитку);
- 3) забезпечення психолого-педагогічного, корекційно-освітнього, реабілітаційного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Робота усіх різнопрофільних фахівців закладу освіти спрямовується на досягнення головної мети – підготовка дитини до самостійного життя. При цьому значну увагу сконцентровують на тому, щоб допомога і підтримка у процесі навчання не перевищувала необхідну, інакше дитина з особливими освітніми потребами стане занадто залежною від цієї підтримки.

Співпраця фахівців як умова реалізації диференційованого індивідуального підходів в інклюзивному класі

Роль кожного з фахівців у процесі оцінювання.

Передумовою забезпечення успішності навчання дитини з особливими освітніми потребами у закладі освіти є індивідуалізація освітнього процесу. Індивідуальне планування освітнього процесу має на меті:

- розробка комплексної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами, що допоможе педагогічному колективу освітньої установи пристосувати освітнє середовище до потреб усього дитячого розмаїття;
- надання додаткових послуг та форм підтримки у процесі навчання;
- спостереження за динамікою розвитку дитячого розмаїття.

З метою визначення індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, усі члени (вчитель, асистент вчителя, психолог, логопед, вчитель-дефектолог тощо; за участю батьків) беруть участь в оцінці рівня психофізичного розвитку дитини в межах своєї компетенції.

Що саме оцінюється:

- особливості розвитку пізнавальних процесів;
- рівень підготовленості дитини (загальний освітній рівень);
- адаптаційний потенціал (які можуть виникати труднощі в адаптації, чи знаходилася дитина в колективі тощо);
- індивідуальні стилі навчання, здібності, інтереси.

За рішенням команди психолого-педагогічного супроводу складається план оцінювання (збору інформації про дитину з особливими освітніми потребами): кількість відвідувань класу психологом з метою проведення спостережень, обстеження логопедом дітей з особливими освітніми потребами тощо.

В інструктивно-методичному листі «Організація освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання» зазначено, що для визначення наявного рівня знань та умінь дитини з особливими освітніми потребами «група фахівців протягом 1-2 місяців (залежно від складності порушення) вивчає можливості та освітні потреби дитини з особливими освітніми потребами, фіксує результати її навчання: уміння, сильні сторони та труднощі, стиль навчання (візуальний, кінестетичний, багатосенсорний та інші, особливо якщо один із стилів домінує), яка потрібна підтримка; інформація про вплив порушень розвитку дитини на її здатність до навчання. Вся інформація має бути максимально точною, оскільки вона є основою для подальшої розробки завдань».

Таким чином, професійна співпраця – суттєвий чинник у структурі професійної взаємодії різнопрофільних фахівців в умовах інклюзивної освіти. Розуміння того, як найкраще встановлювати взаємовідносини співпраці, допомагає різнопрофільним фахівцям оптимально організовувати освітній процес дітей з особливими освітніми потребами, сприяти їх соціальній адаптації. Завдяки співпраці різнопрофільні фахівці отримують нові фахові компетентності у галузі інклюзивної освіти.

Однак, прийняття відповідальності за навчання учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання не означає працювати сам на сам, беручи на себе усю відповідальність. Насамперед, це означає бути членом команди, співпрацювати з колегами, бути радником та партнером у батьків.

РЕСУРСИ

Сайт МОН України

<https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>

Нормативно-правові документи:

<http://zakon.rada.gov.ua>

або <https://www.kmu.gov.ua>

Сайт <http://ru.osvita.ua>

Сайт ВФ «Крок за кроком»

<http://www.ussf.kiev.ua/>

сторінка «Е-бібліотека»

Сайт <http://poroshenko.com/en/projects/inklyuzivna-osvita>

Відкрита група у Facebook
«Інклюзивна освіта в Харківській області»

Блог Ресурсного центру
з підтримки інклюзивної освіти
<http://orc-hano.blogspot.com>

Блог Центру практичної психології,
соціальної роботи
та здорового способу життя
<http://psihologi1.blogspot.com>,
сторінка «Інклюзивна освіта»